

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס;
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כיבוד השבת בהכנת צרכי שבת ובבגדים נאים

(ק"ט א') רבי חנינא מיעטף (בבגדים נאים) וקאי אפניא דמעלי שבתא. אמר: בואו ונצא לקראת שבת המלכה. רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת, ואמר: בואי כלה בואי כלה.

רבי אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא (שחשוב היה, ועשיר) ומושיף נורא (מנפח בעצמו האש). רב ענן לביש גונדא; **דתנא דבי רבי ישמעאל**: בגדים שבישל בהן קדירה לרבו, אל ימזוג בהן כוס לרבו.

רב ספרא מחריך רישא. רבא מלח שיבוטא. רב הונא מדליק שרגי. רב פפא גדיל פתילתא. רב חסדא פרים סילקא. רבה ורב יוסף מצלחי ציבי.

יוסף מוקיר שבת (שהיה מכבד שבתות, וגילגלו משמים שדג יבלע מרגלית, והוא יקנהו לשבת ויתעשר), פגע ביה ההוא סבא, אמר: מאן דיזיף שבתא, פרעיה שבתא.

(ק"ט ב') אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי: אפילו יחיד המתפלל בערב שבת, צריך לומר ויכולו. דאמר רב המנונא: כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שנאמר: "וַיִּכְלוּ", אל תקרי "וַיִּכְלוּ" אלא "וַיִּכְלוּ".

כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו: "וְסָר עֲוֹנְךָ וְחָטְאתְךָ תִּכְפֹּר".

תניא: רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

אמר רבי אלעזר: לעולם יסדר אדם שולחנו בערב שבת, אע"פ שאינו צריך אלא לכזית. ואמר רבי חנינא: לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת, אע"פ שאינו צריך אלא לכזית (ללוות השבת ביציאתה). חמין במוצאי שבת - מלוגמא (רפואה). פת חמה (טרייה) במוצאי שבת - מלוגמא.

רבי אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא (משובח). הוה אכיל מיניה כוליתא (שהוא חלק קטן בלבד). כי גדל אבימי בריה אמר ליה: למה לך לאפסודי כולי האי? נשבוק כוליתא ממעלי שבתא (למוצ"ש). שבקוהו, ואתא אריא אכליה (לעגל הראוי לשחוט).

שיטות הראשונים

הכנת צרכי שבת בעצמו: כתב הרמב"ם "אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר, ואין דרכו לקח דברים מן השוק ולא

1. בראשית ב,א.

2. ישעיהו ו,ז.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

להתעסק במלאכות שבפית - חייב לעשות דברים שהם לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו. חכמים הראשונים - מהם מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן, ומהם מי שהיה מבשל, או מולח בשר, או גודל פתילות, או מדליק נרות, ומהם מי שהיה יוצא וקונה דברים שהוא צריך לשבת ממאכל ומשקה, אף על פי שאין דרכו בכך. וכל המרבה בדבר זה - הרי זה משבח. וכן פסק השו"ע³, והשמיט הא דכל המרבה משובח.

אמירת ויכולו: כתב בהגהות מיימוניות בשם מדרש שוחר טוב: ג' פעמים חייב אדם לומר ויכולו - אחד בתפלה, ואחד לאחר התפלה, ואחד על הכוס. כנגד ג' "אשר" שבפרשת ויכולו. ורבותינו הגאונים כתבו מה שהקהל אומרים אותו יחד אחר התפלה, היינו גזירה משום יום טוב שחל להיות בשבת, שאומרים אתה בחרתנו בתפלה ואין אומרים ויכולו⁴.

לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת: כן פסקו רי"ף ורא"ש. וכתב הריטב"א, פירוש כל היכא דאפשר. אבל אין זה חובה⁵. והרמב"ם כתב, "...ויבוא לביתו ויסעד סעודה שניה, וילך לבית המדרש, יקרא וישמע עד המנחה, ויתפלל מנחה, ואחר כך יקבע סעודה שלישית על היין, ויאכל וישתה עד מוצאי שבת." ואינו מזכיר סעודה רביעית. והשו"ע⁶ פסק שצריך לעשות סעודה רביעית.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רנ)

א. ישנים בבקר ביום הששי להכין צרכי שבת, ואפלו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתה הירק דק דק; ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים; ור"ז היה מדליק האש; ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החל; ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגם כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה: ויש להשחזי הספין בערב שבת, כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו ובית יוסף בשם ספר חיי עולם).

3. או"ח רנא. בביה"ל (ד"ה ישתדל) כתב שלשון הרמב"ם הוא "חייב", ומשום מצוה בו יותר מבשלוחו (קידושין מ"א א'). וכתב שאפשר דלהרמב"ם ג"כ לאו חוב גמור הוא אלא כעין חובה משום כבוד שבת וסברת הרמב"ם דאל"ה לא היו מבטלים כל הני אמוראים תורתן עבור זה ומ"מ לא הוה זה חובה גמורה ותדע דלא אשכחן בגמרא בשם חובה כ"א על הדלקת נר בשבת (כ"ה ב'), ולענין ג' סעודות (ק"ז ב'). ומכל מקום נשאר בצ"ע.

4. מקורות - הגהות מיימוניות (הל' תפילה ט, אות ד).

5. דהא אמרינן לעיל (ק"ח א') דאמרינן ליה (לבא ליטול מן הקופה והתמחויו) מאי דבעית למיכל באפוקי שבתא אוכליה השתא.

6. או"ח שא. כתב בניאור הגר"א (ס"ק ב) ובפת דוקא, כמו בערב שבת. דמימרא דר' אלעזר (לעולם יסדר שולחנו בערב שבת וכו') ומימרא דרבי חנינא (לעולם יסדר שולחנו במוצ"ש) כהדדי איתמר. ופסק המשנ"ב כריטב"א (שא, ס"ק ב), וכתב, ודע דמכל מקום סעודה זו אינה חובה עליו כמו הג' סעודות של שבת, דשם אסמכוהו אקרא, וזה רק מצוה בעלמא. ונפקא מינה היכי דאי אפשר לו לקיים כולם. עוד כתב המשנ"ב, שכיון שהסעודה כשם שאדם מלוה את המלך בצאתו מן העיר, מטעם זה נראה שטוב להקדימה כדי שתהיה סמוכה ליציאת השבת. ואם אינו תאב עדיין לאכול מהנכון עכ"פ שלא יעסוק במלאכה בקבע עד שיקיים סעודה זו. ועיין בשע"ת דמשמע דאינו כדאי בכל גוונא לאחרת יותר מחצות. ואמרו הקדמונים דאבר אחד יש באדם ונסכוו שמו וזה האבר נשאר קיים בקבר עד עת התחיה, ואפילו אחר שנרקבו בו כל העצמות, וזה האבר אינו נהנה משום אכילה כי אם מסעודת מלוה מלכה. מקורות - רי"ף (מד ב בדפיו). רא"ש (ס"ה). רמב"ם (הל' שבת ל,). ריטב"א (ק"ט ב, ד"ה לעולם).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזה"ש"ת
י"א תמוז תש"פ
מסכת: שבת | פרק: ט"ז | דף: קי"ט

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

(או"ח, הלכות שבת, סימן רסב)

- א. יסדר שלחנו ויציע המטות ויתקן כל עניני הבית, כדי שימצאנו ערוך ומסדר בבואו מבית הכנסת. הגה: ויהיה שלחנו ערוך כל יום השבת; וכן המנהג, ואין לשנות. (טור סוף סימן רפ"ט ומרדכי סוף פרק כל כתבי והגהות מימוניות פכ"ט דשבת).
  - ב. ישתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת; ואם אי אפשר לו, לכחות ישלשל (פי' ישלשלם כלפי מטה שיהיו ארכים כמדת העשירים היושבים בביתם, רש"י שם) בגדיו למטה דרך כבוד.
  - ג. ילבש בגדיו הנאים וישמח בביאת שבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה, דרבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא, ואמר: בואו ונצא לקראת שבת מלכתא; ר' ינאי אומר: בואי כלה, בואי כלה.
- הגה: וילביש עצמו בבגדי שבת מיד אחר שרחץ עצמו, וזהו כבוד השבת. ועל כן לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב, שילביש עצמו מיד. (הגהות מרדכי החדשים).

(או"ח, הלכות שבת, סימן רסח)

- א. אומר ויכלו בתפלת ערבית.

(או"ח, הלכות שבת, סימן ש)

- א. לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת כדי ללוות את השבת, אפלו אינו צריך אלא לכזית.